

JAUNAS PILSĒTAS NARATĪVU KOLEKCIJAS LATVIEŠU FOLKLORAS KRĀTUVĒ

Elīna Gailīte

elina.gailite@lulfmi.lv

Justīne Jaudzema

justine.jaudzema@lulfmi.lv

Una Smilgaine

una.smilgaine@lulfmi.lv

Ieva Vīvere

ieva.vivere@lulfmi.lv

Raksts tapis Latvijas Zinātnes padomes projektā “Pieredze pilsētā: naratīvi, atmiņas un vietas mantojums” (Nr. Izp-2020/1-0096).

Atslēgas vārdi: folkloristikas paradigmas, urbānā folkloristika, Rīgas Pārdaugava, daba pilsētā, performatīvais mantojums, sabiedrības digitālā iesaiste

Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtā (LU LFMI) ir noslēdzies Rīgas Pārdaugavas pētījums “Pieredze pilsētā: naratīvi, atmiņas un vietas mantojums”, kurā iegūts un analizēts jauns pilsētpētniecības datu kopums. Izveidotas vairākas Latviešu folkloras krātuves kolekcijas, kas daļēji publicētas institūta digitālajās vietnēs. Pētījums rosināja pārvērtēt un meklēt jaunas latviešu folkloristikas pieejas un tēmas. Trīs no tām komentētas rakstā: daba un laucinieki galvaspilsētā, performatīvā mantojuma urbānās prakses, sabiedrības digitālās iesaistes jautājumi.

Ievads

LU LFMI ir noslēdzies Rīgas Pārdaugavas (turpmāk — Pārdaugava) pētījums, kurā iegūts un analizēts jauns pilsētpētniecības datu kopums, kā arī pārvērtētas folkloristikas pieejas un pašizpratne par to, kādus jautājumus folkloristika var risināt. Domājot par folklorista skatījumu uz pilsētu, Barbara

Kiršenblate-Gimbleta (*Barbara Kirshenblatt-Gimblett*) izcēla to, ka “folkloristi ir īpaši jūtīgi pret tēmām, kuras tiek uzskatītas par ikdienišķām un tāpēc paliek citu nepamanītas. [...] Folkloras pētniecības būtība ir izzināt, kā cilvēki ikdienas dzīvēs jēgpilnā formā izpauž savas dziļākās vērtības.”¹ Kiršenblate-Gimbleta pētīja ikdienišķās un

neuzkrītošās Manhetenas iedzīvotāju izpausmes — ielu norādes un mākslu, neformālās būves un stādījumus, masu produkcijas pielāgošanu personiskajai gaumei, pilsētas vizualitāti, svīnēšanu un tradicionālizēšanu. Tādējādi viņa aprakstīja to, kā metropoles apstākļi veido tās iedzīvotāju izturēšanos. Savukārt Timotijs Tengerlini (*Timothy R. Tangherlini*) pievērsa uzmanību tam, ka folkloristu specializācija tautas naratīvu izpētē ļauj pamanīt psiholoģiskās problēmas, kas saistītas ar ģeogrāfisko un sociālo vidi, un atklāj gan iedzīvotāju bailes, gan vēlmes.²

Tautas naratīvi atklāj iedzīvotāju pieredzēs balstītu pilsētas izpratni, un to dokumentēšana dod vajadzīgu papildinājumu vispārīgākajiem vēstures, statistikas vai pilsētplānošanas datiem. Šī apskatraksta mērķis ir iepazīstināt ar projekta gaitā tapušajām urbāno naratīvu kolekcijām Latviešu folkloras krātuvē. Lai kolekcijas raksturotu un kontekstualizētu, nepieciešams komentēt arī folkloristikas nozares pieņemumus un metodes, ko jau agrāk kritiski izvērtējuši pilsētas folkloristi un ar ko projekta gaitā sakārāties arī mēs.

Urbānās folkloristikas diskusija un attīstība

20. gadsimta 70. gadu otrajā un 80. gadu pirmajā pusē Ziemeļamerikā sākās diskusija par urbānās folkloristikas koncepciju. Vēsturiski folkloristika bija specializējusies lauku un zemnieku kultūru izpētē. Lai ilustrētu to, cik ietekmīga bijusi šāda ievirze, pilsētas folkloristi atsaucas uz Čikāgas skolas antropologu Robertu Redfildu (*Robert Redfield*), kurš pazīstams ar *folk* un *urban* sabiedrību nošķirumu,³ tā netīši pretstatot folkloru pilsētas kultūrai un nostādot tās gandrīz par teorētiskajiem pretmetiem. Vēlāk gan šī koncepcija tika apstrīdēta, tomēr folkloristi un etnomuzikologi arī pilsētvidē bieži turpināja meklēt vai nu lauku, vai citu zemju iedzīvotāju folkloras pēdas.⁴ Kir-

šenblate-Gimbleta to apzīmēja kā “iedzīvotāju paradigmu” (*survivalist paradigm*), kas uz pilsētu pārcēlušos iedzīvotāju izpausmēs meklē saikni ar sākotnējo kultūru laukos vai citās valstīs.⁵

Pavērsiens nāca ar mēģinājumu formulēt pilsētas un pilsētnieku folkloras specifiku, atsakoties no pieņēmumiem, kas ir pamatā zemnieku un citu nelielu viendabīgu kopienu folkloras analīzei. Ietekmējoties no sociologu pilsētpētniecības definīcijām un teorijām, par pilsētas folkloras iezīmēm tika pieņemta heterogenitāte, mobilitāte, mainīgas un porainas vienību (piemēram, pētāmo grupu) robežas, netradicionālais un dinamiskais, kā arī masu mediju un populārās kultūras ietekme.⁶ Folkloristikai raksturīgās žanru pieejas saistībā Martins Laba (*Martin Laba*) secināja: “Tradicionālo žanru meklēšana urbānā vidē nav autentiska sastapšanās ar urbāno dzīvi. Urbānās dzīves heterogēnā un dinamiskā daba pieprasa, lai mēs meklējam jaunās folkloras formas, kas saskan ar šo vidi, un skatāmies uz vecajām formām jaunos veidos.”⁷ Par tipisku pilsētas folkloras formu tiek uzskatīti personiskās pieredzes naratīvi, kuru iekļaušana individuālajā repertuārā un atkārtošana piešķir tiem tradicionalitāti.⁸ Tikusi vākta un pētīta ar kopētāju pavairotā biroju folklorā.⁹ Pilsētas teikas (*urban legends*) tiek uztvertas kā mūsdienu teiku sinonīms un ir pētīts, kā senie pārdabiskie motīvi tiek racionalizēti un pielāgoti mūsdienu realitātei. Piemēram, senās raganu teikas pilsētā var transformēties par zagļu un huligānu sastapšanas stāstiem, taču paliek vienojošais motīvs — biedējoša figūra, neuzticēšanās apkārtējiem un sods par nodarījumu.¹⁰ Tikusi saglabāta arī folkloristikai raksturīgā nelielu cilvēku grupu pētniecība, pievēršoties apkaimju, etnisko grupu vai subkultūru, piemēram, bāra, rūpnīcas, stadiona folklorai. Pilsētas folkloras pētnieki secinājuši, ka pilsētvidē folklorā turpina funkcionēt kā iedzīvotāju “aprikojums”, palīdzot sadzīvot ar urbānās dzīves pieredzēm un spriedzi. Alans

Dandess (*Alan Dundes*) un Karls Pegters (*Carl R. Pagter*) secināja, ka tāpat kā senā lauku folklorā atspoguļoja lauku vērtības un uzskatus, arī pilsētas folklorā atspoguļo mūsdienu dzīves svarīgās tēmas kā tehnoloģiju radīto automatizāciju un atsvešinātību, politiku, sieviešu tiesības, pārmērīgu labklājību, birokrātiju un tamlīdzīgi.¹¹ Etnomuzikoloģe Adelaida Reisa (*Adelaida Reyes*) aicināja pilsētu mūzikas pētniecībā fokusēties uz mūzikā iesaistīto cilvēku attiecībām un mijiedarbi, kas rodas dinamiskajā un kompleksajā pilsētvidē. Kā pilsētpētniecībai piemērotāko viņa izceļ zviedru antropologa Ulfa Hanerca (*Ulf Hannerz*) piedāvāto kaleidoskopa metaforu, aicinot pievērst uzmanību tam, kā dažādas daļas veido arvien jaunas kombinācijas.¹²

Latvijā par pilsētas folkloru plašāka interese radās 20. gadsimta 90. gados, kad Baltijas pētnieks Guntis Šmidchens aicināja apkopot pilsētas teikas. Arī dabas izziņātājs Guntis Eniņš mudināja vākt urbāno folkloru, un to sāka darīt folklorists Guntis Pakalns. Tajā laikā leva Garda-Rozenberga rakstīja par anekdošu rašanos pilsētā un Dace Bula devās pētīt Mangaļsalas zvejniekus un viņu folkloru.¹³ 1992. gadā norisinājās 11. Krišjāņa Barona konference "Rīga, Rīga, kas tā Rīga: Rīga, folklorā, arheoloģijā". 2009. gadā par Rēzeknes Augstskolas ieceri plānveidīgi vākt Latgales pilsētu folkloru publicēja Angelika Juško-Štekele, pārskatot aizspriedumu, par ko Latgales folkloras vācēji bija diskutējuši jau 19. gadsimtā: "Diskusiju par folkloras pierakstīšanas nelietderību Latgales pilsētu vidē jau 19. gadsimta beigās polemikā ar latgaliešu folkloras pētnieci S. Uļanovsku sāka muižnieks G. Manteifelis, norādot, ka urbanizētos, proletarizētos un līdz ar to daudz nacionālās kultūras apgabalos nevar iegūt autentisku, īsti latvisku folkloru."¹⁴

Jau agrāk 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā presē un pētnieku vidū parādījās interese par folkloru pilsētā, tomēr plašāku attīstību šis virziens toreiz un

arī vēlāk neguva. Folkloras pētnieks Gatis Ozoliņš secinājis: "Balstoties uz periodikā dažādās desmitgadēs izkaisītiem rakstiem, jāsecina, ka ir ticis pieņemts, ka Latvijā pastāv "pilsētas folklorā", tomēr ne plašāki tās vākumi, ne pētījumi nav sekojuši. Dažos gadījumos ir minēti žanri (fabrikas strādnieku dziesma, ziņģe u. c.), kas ļauj aptuveni nojaust, kas tiek iekļauts pilsētas folkloras konceptā, tomēr runāt par "pilsētas folkloru Latvijā" līdz 20. gadsimta 90. gadu sākumam nav pamata."¹⁵

1973. gadā iznāca folkloristes Almas Ancelānes sastādītais folkloras krājums "Sen to Rīgu daudzinaju", kurā apkopota folklorā par Rīgu.¹⁶ Ievadā Ancelāne rakstīja, ka Rīga sastopama teju visos folkloras žanros (tautasdziesmās, teikās, mīklās, rotaļās, pasakās, nostāstos u. c.), taču raksturota galvenokārt no zemnieka skatpunkta. Šajā Rīgas folkloras krājumā gūstamas vēsturiskas ziņas, reizēm ar mitoloģisku uzslāņojumu, rakstīts par bargajiem Rīgas kungiem, brīnumu būtnēm, kas mitinās Rīgā, biežs motīvs ir pretstatījums — zemnieki un rīdnieki. Var secināt, ka Rīga klasiskajā folklorā lielākoties ir centrāla, maģiska vieta, kur valda pārticība, bet notiek arī daudz blēdību. Rīgas tēlojumu tautasdziesmās vēlāk analizēja arī folklorists Jānis Rozenbergs.¹⁷ Arī viņš uzsver, ka šī folklorā ir radusies lauku vidē,¹⁸ tāpēc par urbāno folkloru nebūtu uzskatāma. No tautasdziesmām par Rīgu var secināt, ka Rīgai vēsturiski ir nozīmīga loma jūrniecībā, tirdzniecībā, tajā ir osta un kuģu būvētava. Tautasdziesmās atspoguļota arī Rīga kā Hanzas pilsēta, attiecības ar citu zemju tirgotājiem, tomēr tā tiek asociēta ar latviešiem kā pilsētas saimniekiem. No tautasdziesmu tekstiem var noprast arī Rīgas vizuālo tēlu un vēsturiskus notikumus. Tomēr jāņem vērā, ka lauku iedzīvotāju skatījums uz Rīgu bija sašaurināts, jo visa Rīga zemniekiem nebija pazīstama, līdz ar to klasiskajās tautasdziesmās nav fiksēta aptveroša urbānā realitāte. Vēl viena iezīme ir

Rīgas idealizācija. Neliels skaits latviešu bija redzējuši Rīgu un galvaspilsēta viņu pieredzē bija liela, neredzēta, pārsteidzoša. Rozenbergs arī norāda, ka idealizācijas tieksmes folklorā ir sena tradīcija ar zināmu rituālu raksturu.¹⁹ Rīga zemnieku ieskatā bija “skaistāko, tīkamāko sapņu zeme, mūžseno vēlmju, centienu, cerību un ilgu pilsēta. Rīga viņam bija pilsētu pilsēta, svēta vieta, dievināšanas un pielūgsmes objekts.”²⁰ Mitoloģisku, simbolisku skatījumu uz teikām par Pēteri Pirmo un Rīgas iekarošanu aprakstīja Janīna Kursīte, pieminot arī šo teiku interpretāciju Raiņa lugā “Rīgas ragana”.²¹

Analizējot pilsētas folkloras koncepciju latviešu folkloristikā, Gatis Ozoliņš secināja: “..“pilsētas folkloru Latvijā”, ja izdalām šādu segmentu mūsdienu latviešu folklorā (un tajā neiekļaujot folkloru par pilsētām no ārpusnieka skatupunkta), pārstāv pilsētas teikas (fiksētas nelielā skaitā) un ar plašākām pilsētas studijām saistīto naratīvu/stāstu pierakstījumi un izpēte.”²² 2022. gadā 42. Krišjāņa Barona konferencē “Pieredze pilsētā” tika aptverti jautājumi, kas saistīti ar Rīgas un tās apkaimju folkloru, stāstījumiem par pilsētu, kā arī starpdisciplināriem skatījumiem uz urbāno vidi. Tas, ka Latvijā tomēr līdz šim nav attīstījies pilsētas folkloristikas virziens, iekļaujas plašākā starptautiskā folkloristikas un radniecīgo nozaru kontekstā. 2012. gadā Adelaida Reisa secināja, ka urbānā etnomuzikoloģija vēl joprojām ir neskaidrs lauks bez savas patstāvīgas diskusijas. Literatūras studijas liecina, ka arī citur pasaulē urbānā folkloristika nav izveidojusies par patstāvīgu lauku — tai nav sava vispārzināma žurnāla un vēl joprojām citētākās un ievērojamākās monogrāfijas ir tapušas 20. gadsimta 70. gados, kad diskusija piedzīvoja uzplaukumu. Reisasprāt, ir iespējams, ka urbānās diskusijas funkcija bija atbrīvot nozari no vēsturiskajiem aizspriedumiem un mainīt pētniecības paradigmu, kad tā notika, vajadzība pēc atsevišķa urbānā virziena atmira. Tomēr viņa aizstāvēja

pētniecības un diskusiju turpināšanu, ņemot vērā urbānā dzīvesveida milzīgo ietekmi uz mūsdienu sabiedrībām.²³

Jauni urbāno naratīvu pētījumi saistīti ar vides cilvēkzinātnes attīstību, pievēršoties vietu identitātēm un cilvēka un vides attiecībām. Jau ir dokumentētas vairākas unikālas, urbānās attīstības apdraudētas Rīgas apkaimes un ekosistēmas — Mangaļsala²⁴ un citas Rīgas salas,²⁵ pilsētu mazdārziņu teritorijas²⁶ un Rīgas ostai kaimiņos dzīvojošas kopienas.²⁷ Vides pieredzes stāsti ir materiāls pilsētvietai subjektivitātes, identitātes un kopības sajūtas izpētei. Raksturīga to iezīme ir apkaimju iedzīvotāju lokālā piesaiste un distances sajūta domājot par “Rīgu”. Tomēr mazo kopienu identitāte un cilvēku līdzdalība tajās veido pamatu arī plašākai sociālajai piederībai: “Tieši apkaimē tās mēroga dēļ rodas cilvēka piesaiste vietai, savukārt iedzīvotāju interese par plašākiem jautājumiem, kas attiecas uz teritoriju ārpus gruntsgabala vai dzīvokļa sienām, ietekmē kopienu veidošanos iespēju, kopīgi risināmu jautājumu definējumu un sociālā kapitāla/pilsoniskas sabiedrības stiprināšanos.”²⁸

Nozīmīgu Rīgas apkaimju un teritoriālo kopienu izpētes darbu veikusi Maija Ušča promocijas darbā “Teritoriālo kopienu veidošanās procesi Rīgā”, kas ietver arī paldziļinātas Āgenskalna, Mežaparka, Mežciema un Pierīgas Katlakalna un Rāmavas ciemu studijas.²⁹ Dažādo Rīgas pieredžu dokumentēšanā nozīmīgi arī citi nedaudzie pētījumi par PSRS laikā uzbūvētajiem mikrorajoniem. Caur atmiņu stāstiem aplūkots viens pagalmis Purvciemā kā vienota sociāla un kultūrtelpa un analizētas ģimenes vēstures un tradīciju izpētes iespējas šajā vidē.³⁰ Šobrīd top pilsētvides vēstures pētnieces Loisas Kalbas (*Lois Kalb*) disertācija par dzīvi Rīgas mikrorajonos 20. gadsimta 70.–90. gados tālaika politisko un ekonomisko transformāciju kontekstā. Pilsētas antropoloģijas un arhitektūras nozarēs

pētījumus izstrādājuši Viesturs Celmiņš, Matīss Šteinerts un citi. Nozīmīgs kolektīvs pētījums ir monogrāfija “Mūsdienu kultūras stāvokļi. Rīga”, kas kritiski izvērtē latviešu kultūras kanona stereotipus un Rīgas lomu mūsdienu latviešu kultūras koncepcijā.³¹ Šis starpdisciplinārais urbāno studiju konteksts veido pamatu arī mūsdienu folkloristikas ieguldījumam pilsētu pētniecībā.

Jaunās Rīgas naratīvu kolekcijas Latviešu folkloras krātuve

Projekta “Pieredze pilsētā: naratīvi, atmiņas un vietas mantojums” gaitā Latviešu folkloras krātuve papildināta ar kolekciju “Pārdaugavas stāsti”³² un digitālas aptaujas “Pārdaugavas stāsti” rezultātiem.³³ Kolekciju veido 74 intervijas ar Pārdaugavas iemītniekiem, tostarp kolektīvu stāstu vakaru ieraksti Zaslaukā, Āgenskalnā, Bieriņos un Lucavsalā, kā arī 486 fotogrāfijas no lauka pētījumiem un Pārdaugavas iedzīvotāju personiskajiem arhīviem. Attēli un interviju metadati brīvi pieejami Latviešu folkloras krātuves digitālajā arhīvā garamantas.lv, tur izveidota arī intervijās pieminēto vietu karte. Lauka pētījuma rezultātā arhīvam tika nodoti lucavsalinieces Zelmas Indriksones (1906–1990) autobiogrāfiskie materiāli, kas šobrīd ir brīvpieejas resurss,³⁴ un viņas dēla Gunāra Indriksona (1940–2023) memuāri, kuros fiksēta Lucavsalas vēsture un salas iedzīvotāju dzīve kopš 20. gadsimta 50. gadiem.³⁵ Reaģējot uz ģeopolitiskās situācijas ietekmi uz Rīgas pilsētvidi, tapusi arī fotogrāfiju kolekcija “Ukrainas atbalsta zīmes Latvijā”.³⁶ Projekta pētījumā iegūtie dati jau analizēti vairākās publikācijās (Jaudzema 2023; Gailīte 2023; Ozoliņš 2023a; Ozoliņš 2023b; Smilgaine 2023),³⁷ tostarp ir urbānajai folkloristikai un pilsētpētniecībai veltīts žurnāla “Letonica” numurs.³⁸ Intervijās rasts papildu materiāls arī “Rīgas nostāstu” grāmatai, kuru paredzēts publicēt 2025. gadā.

Intervijās dokumentētie naratīvi ir saistīti ar apkaimju un māju vēsturi, paaudžu pieredzi un tradīciju pārmantošanu ģimenē, tajās fiksētas Pārdaugavas iedzīvotāju bērnības atmiņas, maņu pieredzes un pilsētas pārmaiņu vērojumi un reakcijas. Ierakstīta arī klasiskā folkloras, kas Pārdaugavas iedzīvotājiem nozīmīga, veidojot saikni ar senčiem un pagātni. Secināts, ka pilsētas teikas un nostāsti maz sastopami iedzīvotāju aktīvajā repertuārā, tomēr nelielā skaitā tie dokumentēti kā iedzīvotāju autobiogrāfisko vēstījumu daļa. Īpaši notikumi, intervēto pašu piedzīvoti vai dzirdēti no pazīstamiem cilvēkiem, saistās ar pamestām ēkām un citām bīstamām vietām vai īpatnām personībām (Bieriņu muižas Rautenfelds) un pa daļai mistiskām parādībām (Slokas ielā kādam vīram piesitīties pats Nelabais). Klasisks folkloristikas izpētes lauks ir svētki un dokumentētajos pilsētvides svinību aprakstos parādās gan urbānās vides priekšrocības (pašvaldības organizētā ballēšanās Dzegužkalnā, Stradiņa slimnīcas tuvums sievietei gaidībās), gan ierobežojumi (ēku tuvuma dēļ bijis bīstami dedzināt ugunsgrākus). Līdzās kopējiem interviju jautājumiem, kas tika vērsti uz urbānās folkloristikas koncepcijas pārvērtēšanu, individuāli izziņātās tēmas bija amatiermāksla, dziedniecība, dārkopība un neformālie mājokļi pilsētvidē. Tēma, kas negaidīti izcēlās citu vidū, ir daba kā identitātes stūrakmens arī pilsētnieku dzīvē. Līdzās sākotnējām iecerēm pilsētas izpētes rakurs attīstījās arī neplānoto ģeopolitisko notikumu iespaidā. Sākoties Krievijas pilna mēroga iebrukumam Ukrainā, folkloras pētniece Rita Grīnvalde dokumentēja atbalsta zīmes Ukrainai dažādās Rīgas apkaimēs. Fotogrāfijas kā vizuālo studiju materiāls kļuva par nozīmīgu Pārdaugavas pētījuma daļu. Izvērstāk komentēsim trīs pētījuma tēmas: pilsētas un dabas attiecības, performatīvās kultūras mantojumu pilsētvidē un sabiedrības digitālās iesaistes jautājumus.

Pilsēta un daba, pilsētnieki un laucinieki

“Lauki” un “pilsēta” (*urban-rural*) ir vieni no senākajiem joprojām pastāvošiem ģeogrāfiskajiem jēdzienu pāriem. Tie ir jēdzieni, kas jau ilgu laiku tiek izmantoti, lai pētītu un izprastu vietas. Cilvēkģeogrāfijā un sociālajās zinātnēs tos aizvien biežāk uzskata par problemātiskiem, laika gaitā parādījušās dažādas definīcijas un definēšanas kritēriji. Interpretējot telpu, urbānā semiotika pievēršas tādiem ārējiem dotumiem kā daba, ēkas un notikumi, ar kuriem cilvēki var raksturot telpu un saistīt to ar lauku vai pilsētas vidi. Īpaši daudzdimensionāli “pilsētas” un “lauku” jēdzieni atklājas nomalēs, tajās abas identitātes pārklājas.³⁹ Šajā ziņā neparasta ir viena no Rīgas apkaimēm — Lucavsala, kurā lauka pētījumu veica Una Smilgaine un Ieva Vīvere. Tā ir Daugavas sala, administratīvi piederīga Pārdaugavai, bet vienlaikus tuvu vēsturiskajam Rīgas centram. Līdz padomju periodam ierasta ainava salā bija nelielas lauku saimniecības un pļavas. Šobrīd Lucavsala lielāko daļu aizņem ģimenes dārziņi, kuru pastāvēšanai ir vairāk nekā septiņdesmit gadu vēsture. Tie tika ierīkoti ar mērķi papildināt mazturīgo rīdzinieku pārtikas krājumus pēc Otrā pasaules kara, taču pastāvēšanas laikā piedzīvojuši ievērojamas pārmaiņas. Šobrīd salā kā daļēji noslēgtā teritorijā izveidojusies hibrīda vide, kur atrodami gan urbānās telpas (iežogoti dārziņi), gan lauku vides elementi (siltumnīcas, takas un ceļi bez asfalta). Lauka pētījumā veiktajās intervijās daļa dārzkopju uzsver kontrastu starp Lucavsalu kā dabas un lauku vidi pretstatā pilsētai, ko asociē ar trokšņiem, burzmu un gaisa piesārņojumu. Tomēr līdzās vēlmei izjust dabu vienmēr svarīgs ir pilsētas tuvums. Ne vienā vien intervijā pausta nostalgija pēc lauku dzīves un zemes darbiem, kuru Lucavsala dārzkopji daļēji kompensē ar būšanu dārzā. Laucinieks pilsētā ir viens no būtiskiem motīviem, kas parādās vecākās paaudzes teicēju stāstos, jo daudzi no teicējiem

nākuši no Latvijas mazpilsētām vai lauku teritorijām. Tomēr veids, kā cilvēki interpretē vidi, drīzāk šķiet individuāls, tas balstās personiskos priekšstatos un pieredzē. Lucavsala pastāvīgā iedzīvotāja Gunāra Indriksona vēstījums atšķiras no dārzkopju pieredzes stāstiem. Dzimis un dzīvi pavadījis Lucavsālā, viņš šo vietu atklāj iekšpusnieka acīm. Gunāra Indriksona vietas izjūtu ietekmējusi gan salas ģeogrāfija, proti, nošķirtība no pārējās pilsētvides, gan arī dabas un lauku vides klātbūtne. Tikpat svarīgi kā ārējie faktori ir arī personiski dzīves notikumi, Lucavsala vēsture un attiecības ar citiem salas ļaudīm.

Performatīvais kultūras mantojums Rīgā

Performatīvais kultūras mantojums — dziedāšana un dejošana — Latvijā ir nozīmīga nacionāla vērtība. To ikdienā kopj vairāki tūkstoši dziedātāju un deju deju — gan folkloras kopās un etnogrāfiskajos ansambļos, gan tautas deju kolektīvos un grupās. Pētnieces Elīna Gailīte un Justīne Jaudzema projektā izzināja šīs amatiermākslas Pārdaugavā, lai ieraudzītu, kā galvaspilsētā izpildītais tradicionālās mūzikas un tautas deju repertuārs ir saistīts ar agrāko folkloru un kā mantojuma vērtības ir pielāgotas mūsdienu vajadzībām un praksēm. Būtiskākie mūsdienu prakšu veidotāji ir lielle kultūras pasākumi — Vispārējie latviešu Dziesmu un Deju svētki un folkloras festivāls “Baltica”, kas ir neatņemama mantojuma sastāvdaļa un visvairāk ietekmē Pārdaugavas amatiermākslas grupu repertuārus. Tas spilgti izpaužas, gatavojoties skatēm, kas tiek organizētas pirms šīm norisēm. Lai līdz skatēm uzlabotu repertuāra izpildīšanas kvalitāti, dziesmas un dejas biežāk izpilda gan koncertos, gan mēģinājumos. Tas kopumā ietekmē prasmes un arī praktiķu noskaņojumu. Savukārt danču vakaros gan vēsturiski, gan mūsdienās ietekmīgi ir muzikanti. Lai arī redzama arī minēto lielo pasākumu ietekme, tomēr deju muzikanti ir atzīstami kā līdzvērtīgi repertuāra veidotāji.

Kopumā tieši apstākļi, ka pilsētas vidē iespējams kopt kultūras mantojuma prasmes, intervijās uzsvērts kā liela vērtība.⁴⁰ Intervētās grupas institucionāli visbiežāk ir saistītas ar izglītības iestādēm un kultūras centriem. Šīs iestādes uztur kultūras procesu pilsētas apkaimēs, jo tur ne tikai notiek koncerti, mēģinājumi un citi pasākumi, bet tās ir arī svarīgas socializēšanās vietas. Teju visās intervijās uzsvērts, ka sadarbība ar kultūras un izglītības iestādēm ļauj veiksmīgāk mākslinieciski darboties. Vairāki aptaujātie atklāj, ka vietas piesaisti izjūt tieši caur darbošanos konkrētajās institūcijās, nevis kā piederību Rīgas pilsētai kopumā. Pilsēta tiek izjauta kā satikšanās vieta, tomēr radošajās izpausmēs piesaiste tai nav tik nozīmīga.

Sabiedrības digitālās iesaistes jautājumi

LU LFMI pētījumos un resursu veidošanā liela loma vienmēr bijusi sabiedrības iesaistei. Sabiedrība vēsturiski bijusi klātesoša tradīciju arhīvu veidošanā — pierakstot, krājot un iesniedzot materiālus. Līdz ar digitālo iespēju un platformu attīstību sabiedrības iesaiste arhīvu papildināšanā un pilnveidošanā kļuvusi vēl ievērojamāka.⁴¹ Tiek veidota aktīva sadarbība ar brīvprātīgajiem un komunikācija sociālajos medijos, izstrādāti digitāli rīki un analizēti sabiedrības iesaistes rezultāti un riski. Šī projekta gaitā līdzās lauka pētījumiem un klātienē intervijām notika arī digitāla datu vākšana aptaujā “Pārdaugavas stāsti” un fotokonkursā “Apslēptā Pārdaugava”.

2017.–2018. gadā Latviešu folkloras krātuves pētnieki izstrādāja aptauju moduli “LFK jautā”, kas pieejams digitālajā arhīvā garamantas.lv un tiek attīstīts kā galvenais LFK digitālo materiālu vākšanas instruments.⁴² Kopš moduļa izstrādāšanas ir izveidotas 20 aptaujas. Visvairāk dalībnieku (<300) bijis aptaujās par svētku svinēšanu. Jo specifiskāka aptauja, jo dalībnieku ir mazāk, piemēram, aptaujā par katoļu

Maija dziedājumiem piedalījušies pieci respondenti. Liela cilvēku aktivitāte līdzdalības projektos bija vērojama Covid-19 pandēmijas laikā, kad Latviešu folkloras krātuves Autobiogrāfiju krājumā tika veidota sabiedrības līdzdalības iniciatīva “Pandēmijas dienasgrāmatas”, aicinot dokumentēt ikdienu pandēmijas laikā. Iniciatīvas pirmajā posmā savu ikdienu aprakstīja 238 cilvēki, tomēr pandēmijas vēlākajos posmos dienasgrāmatu rakstītāju skaits ievērojami samazinājās.⁴³ Aktivitātes sarukumu iespējams saistīt ar dažādiem iemesliem, tostarp “digitālo nogurumu”, ko pētnieki pamanījuši jau kopš 21. gadsimta pirmās desmitgades.⁴⁴ Covid-19 pandēmijas laikā un pēc tās digitālo nogurumu pastiprināja ikdienas paradumu izmaiņas — ir palielinājies digitālā satura patēriņa daudzums un laiks, kas pavadīts videokonferenču platformās vai citu digitālo resursu izmantošanā.⁴⁵ Pandēmijas laikā radīts arī daudz digitālu platformu, kuras izmantotas cilvēku aptaujāšanai tiešās intervēšanas vietā.

“Pārdaugavas stāstu” aptaujā Rīgas kreisā krasta iedzīvotāji tika aicināti aprakstīt atmiņas par tur pieredzēto: bērnības laiku, konkrētu apkaimju pagātņi, pārmaiņām un sensorajām pieredzēm. Tas ļāva dokumentēt Pārdaugavas individuālās nozīmes un pieredzes. Katrai no četrām jautājumu sadaļām kartē varēja atzīmēt vietas, kuras saistāmas ar jautājumu loku. Tika saņemtas 18 atbildes, kurās kartētas 60 vietas Pārdaugavā. Lai arī aicinājums piedalīties aptaujā tika izplatīts vairākkārt 2022. gada laikā, aptauja nesasniedza kvantitatīvi ievērojamu respondentu skaitu.

Lai pārbaudītu fotogrāfijas kā vizuāla medija iesaistīšanas potenciālu, tika rīkots fotokonkurss “Apslēptā Pārdaugava”. Konkurss papildināja pētnieku veidotu fizisku izstādi ar virtuālu fotokolekciju sociālajos tīklos, ko apvieno tēmturi [#apsleptaPardaugava](https://twitter.com/apsleptaPardaugava) un [#hiddenPardaugava](https://twitter.com/hiddenPardaugava). Lai arī dalīšanās ar fotoattēliem ir daudzu cilvēku

ikdienu, arī šis fotokonkurss nesasniedza plašu dalībnieku skaitu. Ņemot vērā, ka cilvēku ikdienas dzīvē ierīcēm un digitālajai videi ir tik liela nozīme un pārsātinājums ir ievērojams, cilvēku motivācija uzņemties papildus brīvprātīgu digitālo darbu būtu jāizvērtē. Apsverams jautājums ir arī zinātnisko institūciju “digitālā burbuļa” lielums un paplašināšanas iespējas. Tomēr anketas un fotokonkursa dalībnieku iesniegtie materiāli ir vērtīgs arhīva papildinājums un atgādina par kvalitatīvo pētniecības metožu un datu neatsveramo lomu humanitārajās zinātnēs. Novērots arī, ka cilvēkus motivē nepastarpinātas un ātras komunikācijas iespēja — sociālajos tīklos izplatot aicinājumus piedalīties aptaujā, komentāru sadaļā cilvēki labprāt dalījās ar savām pieredzēm, taču aicinot tās fiksēt arī LU LFMI platformā garamantas.lv, to izdarīja tikai retais.

Secinājumi

Klasiskajā latviešu folklorā ir sastopams bagātīgs repertuārs par Rīgu, kas radies lauku iedzīvotāju vidē, taču pašu pilsētnieku radīta folkloras dokumentēta un pētīta maz. Šī situācija ir skatāma plašākā starptautiskā folkloristikas kontekstā, kurā urbānais virziens nav ieguvis patstāvību un ilgstoši valdījis pieņēmums, ka istā folkloras saistāma ar lauku un zemnieku vidi. Līdz ar to pilsētas folkloras vākšana nenozīmē tikai mehānisku pētniecības lauka maiņu, bet arī kritisku savas nozares pieņēmumu un tajos balstītās metodoloģijas pārvērtēšanu. Piemēram, šī pētījuma gaitā tika secināts, ka pilsētas teiku kā klasiska folkloras žanra vākšana devusi maz rezultātu, un svarīgi bija laikus pamanīt tipiskākas un nozīmīgākas pilsētnieku vērtības un tēmas, un līdz ar to arī citu naratīvu repertuāru. Tajā pat laikā folkloristu prakse vākt stāstus par neikdienišķajām un pārdabiskajām pieredzēm jā-

vusi dzīvāk dokumentēt Pārdaugavas iedzīvotāju vietas pieredzes, kas sakņotas maņu un emocionālajā uztverē, piemēram, baļu vai nostalgijas sajūtā. Šis projekts līdzās citiem pēdējo gadu pētījumiem LU LFMI ir apliecinājis vides un vietu pieredzes stāstu nozīmi mūsdienu sabiedrībā, kā arī nelielu kopienu lomu pilsētvīdē. Intervijās tika arī novērots, ka nozares konvencijas — uzskats par to, kas ir vai nav folkloras — iesakņojies arī plašākā sabiedrībā. Lai veiksmīgi notiktu urbānās mūsdienu folkloras vākšana, ne tikai nozares profesionāļu vidū, bet arī sabiedrībā nepieciešams veidot plašāku folkloras izpratni.

Pilsēta ir pētniecības lauks, kas rosina starpdisciplināras un iesaistošas pieejas attīstību. Dzīvesstāsti, autobiogrāfiju pētniecība, personiskās pieredzes stāsti, saimniekošanas prakses, kultūras dzīve, radošās izpausmes — šie Pārdaugavas pētījumam būtiskie naratīvu veidi un tēmas iziet ārpus “klasiskajiem” folkloras žanriem un jautājumiem. Mūsdienu folkloristikas metodoloģiju paplašina vides cilvēkzinātņu, vizuālo studiju un digitālo humanitāro zinātņu atziņas un rīki. Jebkurā kvalitatīvā cilvēkētījumā būtiska ir arī sabiedrības līdzdalība un iesaiste. Folkloras vākšanā tā bija un ir būtiska pētniecības daļa, taču jaunus jautājumus uzdod digitālā iesaiste un etnogrāfija. Pat ja digitālā iesaiste vienmēr nedod kvantitatīvi nozīmīgu rezultātu, ar to pētnieki var aizsniegt sabiedrības daļu, kuru nesaņiegtu tiešajā lauka pētījumā un interviju komunikācijā. Vērtīga un turpmāk attīstāma sabiedrības iesaistes forma ir arī privāto arhīvu iepazīšana un plašākas pieejamības veidošana, veidojot ciešāku akadēmiskās un sabiedriskās zinātnes sadarbību.

*Raksts ir recenzēts.
The article is peer-reviewed.*

Par autoriem

Elīna Gailīte, *Mg. hist.*, ir LU LFMI Latviešu folkloras krātuves pētniece. Zinātniskās intereses saistītas ar dejas vēsturi, kolektīvajām un amatieru radošajām praksēm pilsētvidē, kā arī digitālajām humanitārajām zinātnēm.

Justīne Jaudzema, *Mg. art.*, ir LU LFMI Latviešu folkloras krātuves zinātniskā asistente. Pētnieciskās intereses saistītas ar latviešu folkloras kustību, folkloras kopu repertuāra veidošanu, kā arī digitālajām humanitārajām zinātnēm.

Una Smilgaine, *Dr. filol.*, ir LU LFMI pētniece. Pētnieciskās intereses ietver latviešu bērnu folkloru, tautas medicīnu un ārstēšanas prakses, kā arī digitālās humanitārās zinātnes.

Ieva Vīvere, *Dr. art.*, ir LU LFMI pētniece. Pētnieciskās intereses ir Latvijas romu kultūra un vēsture, latviešu folkloras kustības vēsture, mazākumtautību klātbūtne Latvijas nacionālajā kultūrā, tradicionālās un populārās mūzikas analīze, kā arī digitālās humanitārās zinātnes.

About the Authors

Elīna Gailīte, *Mg. hist.*, is a researcher at the Institute of Literature, Folklore, and Art of the University of Latvia. Her research interests include dance history, collective and amateur creative practices in urban environments, and digital humanities.

Justīne Jaudzema, *Mg. art.*, is a research assistant at the Institute of Literature, Folklore, and Art of the University of Latvia. Her research interests include the Latvian folklore movement, the repertoire of folklore groups, and digital humanities.

Una Smilgaine, *Dr. filol.*, is a researcher at the Institute of Literature, Folklore, and Art of the University of Latvia. Her research interests include children's folklore, folk medicine, and digital humanities.

Ieva Vīvere (Weaver), *Dr. art.*, is a researcher at the Institute of Literature, Folklore, and Art of the University of Latvia. Her research interests include the culture and history of Latvian Roma, the history of the Latvian folklore movement, the presence of ethnic minorities in Latvian national culture, the analysis of traditional and popular music, and digital humanities.

Avoti un piezīmes

- ¹ Kirshenblatt-Gimblett, Barbara (1983). The Future of Folklore Studies in America: The Urban Frontier. *Folklore Forum*, No. 16(2), p. 183.
- ² Tangherlini, Timothy R. (1990). "It Happened Not Too Far from Here...": A Survey of Legend Theory and Characterization. *Western Folklore*, No. 49(4), p. 381.
- ³ Redfield, Robert (1947). The Folk Society. *American Journal of Sociology*, No. 52(4), pp. 293–308.
- ⁴ Reyes, Adelaida (2012). Urban Ethnomusicology: A Brief History of an Idea. *Lidé města*, No. 2, pp. 193–206.
- ⁵ Kirshenblatt-Gimblett, Barbara (1983). The Future of Folklore Studies in America: The Urban Frontier. *Folklore Forum*, No. 16(2), p. 177, 179.
- ⁶ Laba, Martin (1979). Urban Folklore: A Behavioral Approach. *Western Folklore*, No. 38(3), pp. 158–169.
- ⁷ Turpat, p. 169.
- ⁸ Turpat, pp. 158–169.

- ⁹ Dundes, Alan; Pagter, Carl R. (1992). *Work hard and you shall be rewarded: urban folklore from the paperwork empire*. 2nd ed. Detroit: Wayne State University Press.
- ¹⁰ Simpson, Jacqueline (1981). Rationalized Motifs in Urban Legends. *Folklore*, No. 92(2), pp. 203–207.
- ¹¹ Dundes, Alan; Pagter, Carl R. (1992). *Work hard and you shall be rewarded: urban folklore from the paperwork empire*. 2nd ed. Detroit: Wayne State University Press, p. xxii.
- ¹² Reyes, Adelaida (2012). Urban Ethnomusicology: A Brief History of an Idea. *Lidé mēsta*, No. 2, p. 201.
- ¹³ Ozoliņš, Gatis (2023a). Dzīvot pilsētā: pilsētas folkloras naratīvi. *Letonica*, Nr. 50. Rīga: LU LFMI, 119. lpp.
- ¹⁴ Juško-Štekele, Angelika (2009). Lauka pētījums kā studiju procesa sastāvdaļa. (Folkloras vākšanas un izpētes pieredze Rēzeknes Augstskolā). *Letonica*, Nr. 19. Rīga: LFMI, 71. lpp.
- ¹⁵ Ozoliņš, Gatis (2024). Vai Latvijā ir “pilsētas folklorā”? *Letonica*, Nr. 54. Rīga: LU LFMI, 12.–29. lpp.
- ¹⁶ Ancelāne, Alma (1973). *Sen to Rīgu daudzīnāju*. Rīga: Zinātne.
- ¹⁷ Rozenbergs, Jānis (1999). Reālais un idealizētais Rīgas tēlojumā latviešu klasiskajās tautas dziesmās. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, Nr. 1. Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgāds, 38.–61. lpp.; Rozenbergs, Jānis (2003). Idealizētais un reālais Rīgas tēlojums latviešu klasiskajās tautas dziesmās kultūrvēsturisko sakaru skatījumā. *Letonica*, Nr. 9. Rīga: LFMI, 5.–43. lpp.; Rozenbergs, Jānis (2005). Idealizētais un reālais Rīgas tēlojums klasiskajās latviešu tautasdziesmās. Rozenbergs, Jānis. *Tautas un zemes latviešu tautasdziesmās*. Rīga: Zinātne, 273.–309. lpp.
- ¹⁸ Rozenbergs, Jānis (2003). Idealizētais un reālais Rīgas tēlojums latviešu klasiskajās tautas dziesmās kultūrvēsturisko sakaru skatījumā. *Letonica*, Nr. 9. Rīga: LFMI, 7. lpp.
- ¹⁹ Turpat, 19. lpp.
- ²⁰ Turpat, 42.–43. lpp.
- ²¹ Kursīte, Janīna (2001). Rīga latviešu folklorā un dzejā. *Jaunā Gaita*, Nr. 225, 18.–21. lpp. Pieejams: https://jaunagaita.net/jg225/JG225_Kursite.htm [sk. 23.01.2024.].
- ²² Ozoliņš, Gatis (2024). Vai Latvijā ir “pilsētas folklorā”? *Letonica*, Nr. 54. Rīga: LU LFMI, 12.–29. lpp.
- ²³ Reyes, Adelaida (2012). Urban Ethnomusicology: A Brief History of an Idea. *Lidé mēsta*, No. 2, pp. 203–205.
- ²⁴ Bula, Dace (1998). Zvejnieku ticējumi Mangaļsalas iedzīvotāju nostāstos. *Letonica*, Nr. 2. Rīga: LFMI, 29.–45. lpp.; Bula, Dace (2007). Zvejnieku bērni: Pieredzes ceļi mangaļsalnieku atmiņu stāstos. *Letonica*, Nr. 16. Rīga: LFMI, 7.–27. lpp.; Bula, Dace; Strazdiņš, Ģirts (2023). *Mangaļsala — stāstos, bildēs, radurakstos*. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts; Kolekcija “Mangaļsalas materiāli”. LU LFMI Latviešu folkloras krātuve. LFK 2265. Pieejams: <https://garamantas.lv/lv/collection/1794214/Mangalsalas-materiali> [sk. 23.01.2024.].
- ²⁵ Goba, Kaspars; Repše, Gundega (2014). *Rīgas salas*. Rīga: Elm Media.
- ²⁶ Vītola, Ieva; Smilgaine, Una; Pucena, Signe (2014). *Mazdārziņi: tradīciju burtnīca*. Aizpute: Serde.
- ²⁷ Bula, Dace (zin. red.); Vāveris, Guntis; Āboliņa, Kristīne; Daugavietis, Jānis; Zīle-Veisberga, Agnese; Pusvilka, Agita (2022). *Dzīve līdzās ostai*. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts; LZP projekta “Dzīve līdzās ostai” krājums. LU LFMI Latviešu folkloras

- krātuve. Pieejams: <https://garamantas.lv/lv/repository/1537251/LZP-projekts-Dzive-lidzas-ostai> [sk. 23.01.2024.].
- ²⁸ Bula, Dace (zin. red.); Vāveris, Guntis; Āboliņa, Kristīne; Daugavietis, Jānis; Zīle-Veisberga, Agnese; Pusvilka, Agita (2022). *Dzīve līdzās ostai*. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 32. lpp.
- ²⁹ Ušča, Maija. (2013). *Teritoriālo kopienu veidošanās procesi Rīgā*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte.
- ³⁰ Krogzeme-Mosgorda, Baiba (2007). Atmiņas par bērnību Purvciema pagalmā pagājušā gadsimta 40.–50. gados. *Letonica*, Nr. 16. Rīga: LU LFMI, 51.–66. lpp.
- ³¹ Redbergs, Oskars (red.) (2013). *Mūsdienu kultūras stāvokļi. Rīga*. Rīga: Megaphone Publishers.
- ³² Kolekcija “Pārdaugavas stāsti”. LU LFMI Latviešu folkloras krātuve. LFK Dig 2. Pieejams: <https://garamantas.lv/lv/collection/1564706/Pardaugavas-stasti> [sk. 23.01.2024.].
- ³³ Aptaujas “Pārdaugavas stāsti” rezultāti. LU LFMI Latviešu folkloras krātuve. Pieejams: <https://garamantas.lv/lv/survey/1550695> [sk. 23.01.2024.].
- ³⁴ Zelmas Indriksones autobiogrāfiskie materiāli. LU LFMI Latviešu folkloras krātuve. LFK Ak 214. Pieejams: <https://garamantas.lv/lv/collection/1778010/Zelmas-Indriksones-autobiografiskie-materiali> [sk. 23.01.2024.].
- ³⁵ Gunāra Indriksona dienasgrāmatas. LU LFMI Latviešu folkloras krātuve. LFK Ak 229. Pieejams: <https://garamantas.lv/lv/collection/1910639/Gunara-Indriksona-dienasgramatas> [sk. 23.01.2024.].
- ³⁶ Fotografiju kolekcija “Ukrainas atbalsta zīmes Latvijā”. LU LFMI Latviešu folkloras krātuve. LFK 2266. Pieejams: <https://garamantas.lv/lv/collection/1932656/Fotografiju-kolekcija-Ukrainas-atbalsta-zimes-Latvija> [sk. 14.03.2024.].
- ³⁷ Jaudzema, Justīne (2023). Skatījums uz apkaimju robežām. Āgenskalna piemērs. *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*. Nr. 28. Liepāja: Liepājas Universitāte, 140.–149. lpp.; Gailīte, Elīna (2023). Vietas nozīme stāstījumos par dejošanu Pārdaugavā. *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*. Nr. 28. Liepāja: Liepājas Universitāte, 128.–139. lpp.; Ozoliņš, Gatis (2023a). Dzīvot pilsētā: pilsētas folkloras naratīvi. *Letonica*, Nr. 50. Rīga: LU LFMI, 116.–131. lpp.; Ozoliņš, Gatis (2023b). Pilsētas pieradināšana: Krišjāņa Barona konference 2022 “Pieredze pilsētā”. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, Nr. 1 (118). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 162.–170. lpp.; Smilgaine, Una (2023). “Tur pilnīgi cita pasaule”: Lucavsāls stāsti. *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*, Nr. 28. Liepāja: Liepājas Universitāte, 116.–127. lpp.
- ³⁸ Ozoliņš, Gatis (red.) (2024). *Letonica*, Nr. 54. Rīga: LU LFMI
- ³⁹ Niskač, Barbara Turk; Klaus, Simona; Starec, Saša (2010). Urban living next to farms and rural living next to high-rises? Finding a clear boundary between urban and rural. *Urbani Izziv*, No. 21(1), p. 107.
- ⁴⁰ Gailīte, Elīna (2023). Vietas nozīme stāstījumos par dejošanu Pārdaugavā. *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*. Nr. 28. Liepāja: Liepājas Universitāte, 128.–139. lpp.
- ⁴¹ Reinsone, Sanita (2018). Participatory practices and tradition archives. *Visions and Tradition: Knowledge Production and Tradition Archives*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia Academia Scientiarum Fennica, pp. 279–296. DOI: <https://doi.org/10.5406/jamerfolk.133.530.0494>

- ⁴² Reinsone, Sanita; Laime, Sandis (2022). Latviešu folkloras krātuves digitālais arhīvs *garamantas.lv*: priekšvēsture un attīstība. *Letonica*, Nr. 47. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 58. lpp.
- ⁴³ Jaudzema, Justīne (2022). Pandēmijas laika dienasgrāmatu krājuma veidošana (2020–2021). *Aktuālās problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*, Nr. 27. Liepāja: Liepājas Universitāte, 320.–329. lpp.
- ⁴⁴ Korunovska, Jana; Spiekermann-Hoff, Sarah. (2021). *The Effects of Information and Communication Technology Use on Human Energy and Fatigue: A Review*. Working Papers. Institute for IS & Society. DOI: <https://doi.org/10.57938/bc331bef-3bfc-422c-8cd2-081f05ffc1a1>
- ⁴⁵ Romero-Rodríguez, José-María; Hinojo-Lucena, Francisco-Javier; Kopecký Kamil; García-González, Abel. (2023). Digital Fatigue in University Students as a Consequence of Online learning During the Covid-19 pandemic. *Educación XXI*, No. 26(2). Universidad Nacional de Educación a Distancia, pp. 141–164. DOI: <https://doi.org/10.5944/educxx1.34530>

NEW URBAN NARRATIVE COLLECTIONS AT THE ARCHIVES OF LATVIAN FOLKLORE

Elīna Gailīte

elina.gailite@lulfmi.lv

Justīne Jaudzema

justine.jaudzema@lulfmi.lv

Una Smilgaine

una.smilgaine@lulfmi.lv

Ieva Vīvere

ieva.vivere@lulfmi.lv

Summary

Keywords: *folkloristic paradigms, urban folkloristics, Riga's Pārdaugava, nature in the city, performative heritage, digital participation*

From 2021 to 2023, researchers of the Archives of Latvian Folklore implemented the project “Urban Experiences: Narratives, Memories, and Place Heritage”, funded by the Latvian Council of Science. The article aims to introduce the urban narrative collections created during the project and to assess the fieldwork process in the context of folkloristic discussions and paradigms. The field of the research was Riga's Pārdaugava — neighbourhoods at the left bank of the Daugava river. The primary data collection methods were interviews, storytelling events, a digital questionnaire, photo documentation, and inquiring about personal archives of Pārdaugava dwellers.

Seventy-four interviews and more than 500 photos make a collection *Pārdaugavas stāsti* (Pārdaugava Stories). Photos and interview metadata, including a map of mentioned places, are open-access resources. The digital questionnaire got 18 responses, with 60 place stories added to a map. Two new autobiographical collections were handed over to the Archives of

Latvian Folklore that are documenting the life on Lucavsala island in Riga since the 1950s. In response to the geopolitical events, a photo collection, "Signs of Support for Ukraine in Latvia", was created.

The authors highlight the interdisciplinary methodology necessary for contemporary urban studies and combine the approach of folkloristics with that of oral history and life writing studies, visual studies, and environmental and digital humanities. A significant aspect is also broadening the definition of folklore among folklorists and the society they research so that the folk narrative research addresses the values and experiences of current urban life. The role of nature and small creative communities in city life, as well as the potential and flaws of digital societal participation, are some of the focal themes of the study.